

УДК 343.17

DOI <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-80-3-79-85>**Шульга Андрій Олександрович,**

кандидат юридичних наук, доцент

*(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6600-2904>

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ НЕЗАКОННОГО НОСІННЯ НОЖА, ВИЗНАНОГО ВИСНОВКОМ ЕКСПЕРТА ХОЛОДНОЮ ЗБРОЄЮ: АСПЕКТИ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядається дві проблеми щодо використання холодної зброї. Перша проблема стосується питань притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які згідно із ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України були затримані правоохоронними органами за носіння ножів без передбаченого законом дозволу. Проблема характеризується тим, що для прийняття рішення стосовно винуватості обвинуваченого за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України суду не досить тільки експертного висновку про те, що ніж належить до холодної зброї. Вказується на неефективність презумпції знання законодавства у випадку з притягненням до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України, адже в Україні відсутній закон, який би чітко визначав критерії носіння ножів, що належать до холодної зброї.

Другою проблемою є те, що кримінальне законодавство України не враховує суспільну небезпеку від використання ножів, які не підпадають під категорію холодної зброї, адже для протиправного нанесення тілесних ушкоджень не обов'язково застосовувати ніж, що належить до різновиду холодної зброї, у цьому випадку тілесне ушкодження можна нанести навіть кухонним чи канцелярським ножем. Для розвантаження системи досудового слідства від досить складної процедури притягнення особи до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України та для декриміналізації ножів пропонуємо вилучити зі складу ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України всі види ножів як різновиду холодної зброї. Натомість пропонуємо посилити відповідальність за будь-які кримінальні правопорушення, якщо обвинувачений вчинив їх за допомогою ножа, навіть такого, який не підпадає під ознаки холодної зброї. Для цього вважаємо за доцільне внести пропозиції у проект Закону України «Про право на цивільну зброю» стосовно визнання будь-якого ножа холодною зброєю в разі його умисного застосування обвинуваченим для вчинення кримінального правопорушення.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, Кримінальний кодекс України, холодна зброя, ніж, декриміналізація, носіння ножів без передбаченого законом дозволу, обвинувачений, закон.

Постановка проблеми. В Україні постала проблема незаконного обігу зброї. Найбільш чуттєво проявилася вона саме сьогодні, в умовах широкомасштабного вторгнення до нашої країни окупаційних військ Російської Федерації. Частково ця проблема викликана також тим, що в нашій державі досі відсутній спеціалізований Закон України «Про право на цивільну зброю». Якщо, за оцінкою Центру безпекових досліджень «СЕНС», у січні – грудні 2020 р. було вчинено 1 600 кримінальних правопорушень, які пов'язані з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами [1], то вже на 15 серпня 2022 р. цей показник сягнув утричі більшого значення [2]. Однак у дослідженні йтиметься не стільки про суспільну небезпеку незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, скільки про необхідність часткової декриміналізації в зазначеному контексті холодної зброї.

На сьогодні питання легалізації різних видів зброї в Україні є лише у вигляді законопроектів [3, с. 133]. За даними Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства цифрової трансформації України, 60% дієздатного населення України підтримує дозвіл на вільне носіння певних видів зброї цивільними особами. До речі, напередодні повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну парламентарі в першому читанні підтримали законопроект про обіг зброї. За необхідність ухвалення документа висловилося навіть Міністерство оборони України та Президент України. Проте нині Україна залишається фактично єдиною європейською державою, у якій відсутній закон про право на цивільну зброю, а отже, зазначена сфера обігу зброї все ще регулюється Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва

для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, яка затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 р. № 622 [4]. При цьому варто зазначити, що на сьогодні кількість зареєстрованих власників вогнепальної зброї в Україні становить близько 700 тисяч осіб, а загальний масив різної зброї на руках українців – приблизно 1 мільйон 227 тисяч одиниць. Вважається, що з початком широкомасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну ця кількість нелегальної зброї зросла в рази, адже українці отримали на руки тисячі одиниць зброї насамперед для самозахисту від ворога [5]. Отже, з вищезначеного вбачається проблема неконтрольованого поводження зі зброєю в Україні, що стосується, зокрема, і питання обігу холодної зброї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі розгляду ступеня розробленості теми щодо проблем правового врегулювання процедури декриміналізації холодної зброї варто зазначити, що в цьому контексті увага правників прикута здебільшого до правового аналізу в межах ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України. Проте питанням відшукування правових шляхів щодо декриміналізації хоча би частини холодної зброї увага приділялася поверхово, переважно в контексті дискусійного обговорення. Загалом проблеми кримінально-правового аспекту обігу холодної зброї в Україні розглядали такі вчені-правники та фахівці з практичної діяльності, як Л.Л. Лазебний [6], Л.П. Заглада [7], І.В. Шило, Ю.В. Волошина [8, с. 368–369], М.М. Майстренко, [9], А.І. Турій [10], О.З. Мармура, С.О. Письменський, А.Б. Ткачик [11, с. 18], К.В. Бондарева [12, с. 111], О.В. Антонюк [13, с. 147], А.С. Пашиєва [14, с. 16], О.Л. Христов, Р.С. Негрієнко [15, с. 146–148], А.С. Голоколосова [16, с. 97–101], І.В. Загородній [17, с. 130–133], О.Л. Кобилянський [18] та інші.

Метою статті є визначення низки проблем стосовно притягнення до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України осіб, щодо яких висувуються обвинувачення стосовно носіння ножів без передбаченого законом дозволу, а також обґрунтування та внесення пропозицій до проекту Закону України «Про право на цивільну зброю» в частині декриміналізації ножів.

Виклад основного матеріалу. Під час попередніх досліджень, у яких було визначено фактичні критерії декриміналізації ножів як різновиду холодної зброї [19, с. 134], правові, спеціальні та моральні підстави декриміналізації ножів як різновиду холодної зброї [20, с. 389], кримінально-правовий аспект декриміналізації ножів як різновиду холодної зброї [21, с. 136], ми досить докладно аргументували свої висновки щодо висловлених міркувань. Однак при цьому ми, посилаючись на методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих із нею виробів [22], зверталися до висновку експерта як до спеціального критерію визнання ножа холодною зброєю. Водночас ми зазначали, що висновок експерта стосовно визнання ножа холодною зброєю є доказом у суді, тобто вказує на те, що обвинувачений вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України. Із цього постало запитання: чи досить суду для винесення обвинувального вироку за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України тільки висновку експерта? Особливо слухним таке запитання є тоді, коли обвину-

вачений, наприклад, заперечує факт обізнаності в тому, що ніж, який він носив при собі, є холодною зброєю.

Намагаючись розібратися в цьому питанні, звернемося до презумпції знання законодавства (ч. 2 ст. 68 Конституції України), що зобов'язує всіх знати закони та дотримуватися їх, а саме наголошується на загальновідомій формулі «незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності». Водночас, згідно із ч. 3 ст. 57 Конституції України, презумпція знання законодавства поширюється тільки на закони та інші нормативно-правові акти, які доведені до відома населення в порядку, встановленому законом. Отже, із зазначеного постає, що основна умова обов'язку знати закон – це факт офіційного оприлюднення закону в офіційних друкованих виданнях [23]. Однак у випадку, що розглядається нами, таким документом, який містить критерії визначення ножа холодною зброєю, є тільки Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів [22]. Ані в диспозиції Кримінального кодексу України, ані в якомусь іншому законі України не міститься критеріїв віднесення ножа до холодної зброї. Отже, на сьогодні в Україні будь-якого іншого нормативно-правового акта, а тим паче закону (що, до речі, є необхідною умовою притягнення до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України), який регулював би порядок носіння громадянами України ножів, немає.

На підтвердження зазначеного наведемо думку адвокати Л.П. Заглади щодо цього питання, яка у процесі аналізу ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України також наголошує на тому, що в Україні досі немає закону, який би чітко декларував форму та зміст дозволу, зокрема, на носіння ножів, які можуть бути визнані холодною зброєю. Отже, на переконання фахівчині, якщо немає такого закону, то в діях осіб, щодо яких були розпочаті кримінальні провадження за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України, завжди буде відсутній кримінальний складник, а саме подія кримінального правопорушення. І все через те, що на суді державний обвинувач не у змозі навести саме той закон, порушення якого є підставою для визнання особи винуватою за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України. До того ж, як справедливо зазначає адвокатка, завдяки чинній засаді презумпції невинуватості особа не зобов'язана доводити свою невинуватість. Отже, якщо обвинувачений на суді заявить, що він не знав і не міг знати, що ніж, з яким його було затримано правоохоронними органами, є холодною зброєю, то суд негайно повинен виправдати обвинуваченого за відсутності події злочину [7].

З такою думкою Л.П. Заглади неможливо не погодитися, адже державні органи повинні діяти згідно зі ст. 19 Конституції України, у якій чітко зазначено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством, а органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України. Те саме зазначено в ч. 1 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України, а саме: під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, кримінального процесуального законодавства, міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, вимог інших

актів законодавства. До того ж згідно із засадою верховенства права (ст. 8 Кримінального процесуального кодексу України) людина, її права й свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Однак нині більш детально розглянемо проблему обвинувачення за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України на підставі висновку експерта. На нашу думку, висновок експерта стосовно визнання ножа холодною зброєю може бути доказом у суді тільки в тому разі, коли обвинувачений визнає свою вину. Тобто обвинувачений на суді прямо заявить, що він знав про те, що ніж, який він незаконно носив при собі, є холодною зброєю, і носив він цей ніж саме як зброю, для можливого нанесення комусь тілесних ушкоджень, наприклад для самооборони. Інакше, коли є відомості, що обвинувачений не усвідомлював, що ніж, з яким його було затримано правоохоронними органами, належить до холодної зброї, або до суду не надано стороною обвинувачення докази про те, що обвинувачений усвідомлював, що ніж є холодною зброєю, судом має бути винесений виправдувальний вирок на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України або закрито кримінальне провадження у зв'язку з невстановленням достатності доказів для доведення винуватості особи в суді та вичерпаності можливостей їх отримати. Таким чином, висновок експерта може тільки констатувати для суду той факт, що ніж належить до холодної зброї. Отже, усе, що може вчинити в цьому випадку суд, – це постановою вилучити зазначений ніж як предмет, що заборонений у загальному обігу. При цьому виникає запитання: чи знає закон обвинувачений?

Однак тут виникає нова проблема: якщо керуватися положенням про те, що незнання закону не звільняє від кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 68 Конституції України), а Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів [22] усе-таки наявна у вільному доступі для ознайомлення (є актом правотворчості) і не містить грифу таємності, то суд може констатувати, що обвинувачений міг бути обізнаним із зазначеною методикою, і формально суд буде правий. Проте диспозиція ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України чітко вказує на наявність складу кримінального правопорушення саме тоді, коли носіння холодної зброї не передбачене саме законом, а не методикою, інструкцією, наказом Міністерства внутрішніх справ України чи іншими документами. Отже, Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів [22], хоч і є нормативно-правовим актом, по-перше, не є законом (адже це підзаконний акт), а по-друге, за своїм приписом розрахована саме на осіб, які згідно із Законом України «Про судову експертизу» мають право проводити судово-експертну діяльність, тобто криміналістичне дослідження холодної зброї (може бути прирівняна до акта з грифом «для службового користування», а тому не публікуватися у відкритих джерелах для широкого кола читачів).

Якщо сказати точніше, Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів розрахована на осіб, які мають спеціальні знання в галузі визначення ножів холодною зброєю (у формулюванні ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» – експертів), яких пересічні громадяни України, звісно, не мають. Тому встановити те, чи є, наприклад, ніж холодною зброєю, здатний тільки експерт. До речі, у крамницях України, що працюють у режимі онлайн, а також у роздрібній торгівлі дуже багато пропозицій стосовно придбання ножів, і багато з таких ножів за зовнішнім виглядом схожі на холодною зброю. Окрім того, досить часто особа, яка придбає такий ніж, разом із покупкою отримує від продавця папірець, на якому написано, що цей ніж не є холодною зброєю. У такому випадку особа, яка придбала цей ніж, має повне право заявляти на суді, що вона не знала та навіть не могла знати, що той ніж, який вона придбала, є холодною зброєю.

Однак проблематично буде притягти особу до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України навіть у тому випадку, коли обвинувачений заявить, що він знав, що ніж, з яким його затримали, є холодною зброєю, адже, щоб визнати особу обвинуваченою за вищезазначеною нормою Кримінального кодексу України, суду необхідно мати чітке внутрішнє переконання, що обвинувачений справді усвідомлював факт незаконного носіння саме холодної зброї. Тому на етапі судового слідства суд повинен усебічно та об'єктивно дослідити докази, на які посилається сторона обвинувачення, стосовно того, що обвинувачений начебто знав, що ніж є холодною зброєю. Для цього потрібно ознайомитися з показаннями самого обвинуваченого, показаннями свідків, документами (результатами відеочити аудіозаписів тощо).

Проте, незважаючи на наявність ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України, сам факт носіння ножа, який може виявитися холодною зброєю, не зменшує суспільну небезпеку особи, яка носить при собі, наприклад, не кинджал чи фінський ніж, а, скажімо, звичайний кухонний ніж із метою нанесення комусь тілесного ушкодження. Однак при цьому чомусь вважається, що кухонним ножом не можна завдати тілесних ушкоджень іншій особі або застосувати його для вчинення будь-якого іншого насильницького чи корисливо-насильницького кримінального правопорушення. Виходить, що той, хто носить кинджал, буде притягнутий до кримінальної відповідальності, а той, хто носить кухонний ніж, – ні? Проте здатність наносити тілесні ушкодження людині і в кинджала, і в кухонного ножа майже однакова.

Висновки. Унаслідок проведеного аналізу можемо зазначити, що з метою, по-перше, фактично розвантажити систему досудового слідства від досить складної процедури притягнення особи до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України, а по-друге, здійснити акт декриміналізації вважаємо за доцільне вилучити зі складу ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України всі види ножів як різновиду холодної зброї. Натомість пропонуємо посилити кримінальну відповідальність осіб за будь-які кримінальні правопорушення, якщо обвинувачений вчинив їх за допомогою будь-якого ножа, навіть кухонного чи канцелярського, адже ніж, як річ багатофункціональна, здатний однаково наносити тілесні ушкодження. Тому вважаємо за доцільне внести відповідні пропозиції до проекту Закону України «Про право на цивільну зброю» щодо того, що будь-який ніж буде вважатися холодною зброєю в разі його умисного застосування для вчинення кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Результати дослідження «Незаконний обіг і використання зброї в Україні у 2020 році». *CENSS: Center for Security Studies*. 2021. URL: <https://censs.org/illcit-arms-2020/>.

2. Свистуха Д.І., Гордієнко О.М. Перевірка зброї на причетність до злочинів – розповідають миколаївські експерти. *Суспільне. Новини*. 2022. URL: <https://susplne.media/271305-perevirka-zbroi-na-pricetnist-do-zlociniv-rozpovidaut-mikolaivski-eksperti/>.
3. Реалізація права на підприємницьку діяльність: стан та перспективи : колективна монографія / за заг. ред. А.Г. Бобкової, А.М. Захарченка. Київ : ВД «Дакор», 2021. 250 с.
4. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 р. № 622 / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>.
5. Рощина В.В. Що змінить законопроект про обіг зброї та чи на часі він? *Громадське радіо*. 2022. URL: <https://hromadske.radio/publications/shcho-zminyt-zakonproiekt-pro-obih-zbroi-ta-chy-na-chasi-vin>.
6. Лазебний Л.Л. Носіння холодної зброї без передбаченого законом дозволу може мати місце незалежно від можливості швидкого використання цієї зброї. *LexInform: юридичні новини України*. 2022. URL: <https://lexinform.com.ua/sudova-praktyka/nosynnya-holodnoyi-zbroyi-bez-peredbachenogo-zakonom-dozvolu-mozhe-maty-mistse-nezalezhno-vid-mozhlyvosti-shvydkogo-vykorystannya-tsiyeyi-zbroyi/>.
7. Заглада Л.П. «Збройові» справи в українських судах – чиста лотерея. *Racurs.ua*. 2019. URL: <https://racurs.ua/ua/2143-zbrojovi-spravy-v-ukrayinskyh-sudah-chysta-lotereya.html>.
8. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 13 березня 2020 р. / редкол. : А.Є. Фоменко, Л.Р. Наливайко та ін. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 414 с.
9. Майстренко М.М. Кримінологічна характеристика та попередження органами внутрішніх справ злочинів проти громадської безпеки, предметами яких є зброя, бойові припаси та вибухові речовини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2010. 285 с. URL: <http://dpspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2358/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%9C.%20%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BB%20%D1%85%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf>.
10. Турій А.І. Відповідальність за носіння холодної зброї в Україні. *Юридична компанія «Турій та Партнери»*. 2021. URL: <https://turii.com.ua/publikatsii/vidpovidalnist-za-nosynnya-nozha-v-ukraini/>.
11. Мармура О.З., Письменський Є.О., Ткачик А.Б. Кримінально-правова характеристика злочинів, пов'язаних з незаконним обігом зброї та вибухівки : посібник для підрозділів Національної поліції у схемах. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 44 с.
12. Бондарева К.В. Проблемні питання поняття «холодна зброя» і використання його в кримінальному законодавстві. *Вісник національної академії прокуратури України*. 2009. № 4. С. 110–114.
13. Антонюк О.В. Окремі аспекти взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у розслідуванні хуліганства, вчиненого із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого з метою нанесення тілесних ушкоджень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 6. Т. 2. С. 145–149. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/6/tom_2/34.pdf.
14. Пашиєва А.С. Криміналістичне дослідження металеві холодної зброї : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 ; Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2020. 20 с.
15. Хрїстов О.Л., Негрієнко Р.С. Визначення об'єктів пошуку під час підготовки до проведення обшуку у кримінальних провадженнях, що стосуються використання холодної зброї або знарядь фізичного впливу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 2. С. 146–148. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2016/42.pdf.
16. Голоколосова А.С. Реалізація законодавчого регулювання проведення судової експертизи холодної зброї та шляхи його вдосконалення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С. 97–101. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/04/19.pdf>.
17. Загородній І.В. Криміналістичне вивчення способу вчинення злочинів, пов'язаних із нанесенням тілесних ушкоджень. *Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування* : матеріали III дистанційної конференції до 20-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 170-річчя Одеської школи права, м. Одеса, 11 грудня 2017 р. / відп. за вип. В.В. Тіщенко, І.В. Гловюк, Ю.О. Гресь. Одеса : Юридична література, 2017. С. 130–133.
18. Кобилянський О.Л. Холодна зброя: аспекти декриміналізації. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/3605/1/Кобилянський%20Олег%20Леонідович.pdf>.
19. Шульга А.О. Щодо декриміналізації холодної зброї в Україні. *Особлива частина Кримінального кодексу України: система та зміст* : матеріали міжнародної наукової конференції, м. Харків, 20–23 жовтня 2021 р. / редкол. : Ю.В. Баулін, Ю.А. Пономаренко, І.А. Вишнеvsька. Харків, 2022. С. 131–134.
20. Шульга А.О. Правові, спеціальні та моральні підстави декриміналізації ножів як різновиду холодної зброї. *Діяльність державних органів в умовах воєнного стану* : збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару, м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 р. Кривий Ріг, 2022. С. 387–390.
21. Шульга А.О. Декриміналізація ножів як різновиду холодної зброї: кримінально-правовий аспект. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2022. № 1. С. 131–137.
22. Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів : затверджена рішенням розширеного засідання секції НКМР Міністерства юстиції України з проблем трасології та судової балістики із залученням членів Координаційної ради з питань судової експертизи від 15 січня 1999 р. / Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002320-99#Text>.

23. Презумпція знання законодавства. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. 2022. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Презумпція_знання_законодавства.

References

1. CENSS (2021). Rezultaty doslidzhennia "Nezakonnii obih i vykorystannia zbroi v Ukraini u 2020 rotsi" [Results of the study "Illegal trafficking and use of weapons in Ukraine in 2020"]. *CENSS: Center for Security Studies*. Retrieved from: <https://censs.org/illcit-arms-2020/> [in Ukrainian].
2. Svystukha, D.I., Hordiienko, O.M. (2022). Perevirka zbroi na prychnetnist do zlochiniv – rozpovidaiut mykolaivski eksperty [Inspection of weapons for involvement in crimes – say Mykolaiv experts]. *Suspilne. Novyny – Public. News*. Retrieved from: <https://suspilne.media/271305-perevirka-zbroi-na-pricetnist-do-zlociniv-rozpovidaut-mikolaivski-eksperti/> [in Ukrainian].
3. Bobkova, A.H., Zakharchenko, A.M. (eds.) (2021). *Realizatsiia prava na pidpriemnytsku diialnist: stan ta perspektyvy: kolektyvna monohrafiia [Implementation of the right to entrepreneurial activity: state and prospects: collective monograph]*. Kyiv: VD "Dakor", 250 p. [in Ukrainian].
4. Ministry of Internal Affairs of Ukraine (1998). Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok vyhotovlennia, prydbannia, zberihannia, obliku, perevezennia ta vykorystannia vohnepalnoi, pnevmatychnoi, kholodnoi i okholoshchenoi zbroi, prystroiv vitchyznianoho vyrobnytstva dlia vidstrilu patroniv, sporiadzhennykh humovymy chy analohichnymy za svoimy vlastyvostiamy metalnymy snariadamy nesmertelnoi dii, ta patroniv do nykh, a takozh boieprypasiv do zbroi, osnovnykh chastyn zbroi ta vybukhovyykh materialiv: Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 21 serpnia 1998 r. № 622 [On the approval of the Instructions on the procedure for the manufacture, acquisition, storage, accounting, transportation and use of firearms, pneumatic, cold and cooled weapons, devices of domestic production for firing cartridges, equipped with rubber or metal projectiles with similar properties of non-lethal action, and cartridges for them, and as well as ammunition for weapons, main parts of weapons and explosive materials: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated August 21, 1998 № 622]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> [in Ukrainian].
5. Roshchyna, V.V. (2022). Shcho zminyt zakonoproekt pro obih zbroi ta chy na chasi vin? [What will the bill on arms circulation change and is it up to date?]. *Hromadske radio – Public radio*. Retrieved from: <https://hromadske.radio/publications/shcho-zminyt-zakonoproiekt-pro-obih-zbroi-ta-chy-na-chasi-vin> [in Ukrainian].
6. Lazebnyi, L.L. (2022). Nosinnia kholodnoi zbroi bez peredbachenoho zakonom dozvolu mozhe maty mistse nezalezhdno vid mozhlyvosti shvydkoho vykorystannia tsiei zbroi [Carrying a cold weapon without a legal permit can take place regardless of the possibility of quick use of this weapon]. *LexInform: yurydychni novyny Ukrainy – LexInform: legal news of Ukraine*. Retrieved from: <https://lexinform.com.ua/sudova-praktyka/nosinnia-holodnoyi-zbroi-bez-peredbachenoho-zakonom-dozvulu-mozhe-maty-mistse-nezalezhdno-vid-mozhlyvosti-shvydkoho-vykorystannia-tsiyeyi-zbroi/> [in Ukrainian].
7. Zahlada, L.P. (2019). "Zbroiovi" spravy v ukrainskykh sudakh – chysta lotereia ["Weapons" cases in Ukrainian courts are just a lottery]. *Racurs.ua*. Retrieved from: <https://racurs.ua/ua/2143-zbroiovi-spravy-v-ukrayinskykh-sudah-chysta-lotereia.html> [in Ukrainian].
8. Fomenko, A.Ye., Nalyvaiko, L.R. et al. (eds.) (2020). *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty: materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [International and national security: theoretical and applied aspects: materials of the 4th International Scientific and Practical Conference]* (Dnipro, March 13, 2020). Dnipro: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, 414 p. [in Ukrainian].
9. Maistrenko, M.M. (2010). Kryminolohichna kharakterystyka ta poperedzhennia orhanamy vnutrishnikh sprav zlochiniv proty hromadskoi bezpeky, predmetamy yakyykh ye zbroia, boiovi prypasy ta vybukhovi rechovyny [Criminological characteristics and prevention by internal affairs bodies of crimes against public safety, the objects of which are weapons, ammunition and explosives]. *Candidate's thesis*. Lviv, 285 p. Retrieved from: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2358/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%9C.%20%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BB%20%D1%85%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf> [in Ukrainian].
10. Turii, A.I. (2021). Vidpovidalnist za nosinnia kholodnoi zbroi v Ukraini [Responsibility for carrying cold weapons in Ukraine]. *Yurydychna kompaniia "Turii ta Partnery" – Legal company "Turii and Partners"*. Retrieved from: <https://turii.com.ua/publikatsii/vidpovidalnist-za-nosinnia-nozha-v-ukraini/> [in Ukrainian].
11. Marmura, O.Z., Pysmenskyi, Ye.O., Tkachyk, A.B. (2019). *Kryminalno-pravova kharakterystyka zlochiniv, pov'iazanykh z nezakonnym obihom zbroi ta vybukhivky: posibnyk dlia pidrozdiliv Natsionalnoi politsii u skhemakh [Criminal law characterization of crimes related to the illegal circulation of weapons and explosives: guide for the National Police units in the schemes]*. Lviv: LvDUVS, 44 p. [in Ukrainian].
12. Bondareva, K.V. (2009). Problemni pytannia poniattia "kholodna zbroia" i vykorystannia yoho v kryminalnomu zakonodavstvi [Problematic issues of the concept of "cold weapon" and its use in criminal legislation]. *Visnyk natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy – Bulletin of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*, no. 4, pp. 110–114 [in Ukrainian].
13. Antoniuk, O.V. (2016). Okremi aspekty vzaiemodii slidchykh ta operatyvnykh pidrozdiliv u rozsliduvanni khulihanstva, vchynenoho iz zastosuvanniam vohnepalnoi abo kholodnoi zbroi chy inshoho predmeta, spetsialno prystosovanoho abo zazdalehid zahotovlenoho z metoiu nanesennia tilesnykh ushkodzen [Certain aspects of the interaction of investigative and operational units in the investigation of hooliganism committed with the use of firearms or cold weapons or other objects specially adapted or prepared in advance for the purpose of causing bodily harm]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava – Scientific bulletin of public and private law*, no. 6, vol. 2, pp. 145–149. Retrieved from: http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/6/tom_2/34.pdf [in Ukrainian].
14. Pashyieva, A.S. (2020). Kryminalistychno doslidzhennia metalnoi kholodnoi zbroi [Forensic investigation of projectile cold weapons]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv: National Academy of Internal Affairs, 20 p. [in Ukrainian].

15. Khristov, O.L., Nehriienko, R.S. (2016). Vyznachennia ob'ektiv poshuku pid chas pidhotovky do provedennia obshuku u kryminalnykh provadzheniakh, shcho stosuiutsia vykorystannia kholodnoi zbroi abo znariad fizychnoho vplyvu [Determination of objects to be searched during preparation for a search in criminal proceedings involving the use of cold weapons or instruments of physical impact]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, no. 2, pp. 146–148. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/2_2016/42.pdf [in Ukrainian].

16. Holokolosova, A.S. (2016). Realizatsiia zakonodavchoho rehuliuвання provedennia sudovoi ekspertyzy kholodnoi zbroi ta shliakhy yoho vdoskonalennia [Implementation of the legislative regulation of the forensic examination of cold weapons and ways of its improvement]. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, no. 4, pp. 97–101. Retrieved from: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/04/19.pdf> [in Ukrainian].

17. Zahorodnii, I.V. (2017). Kryminalistychno vyvchennia sposobu vchynennia zlochyniv, poviazanykh iz nanesenniam tilesnykh ushkodzhen [Forensic study of the manner of committing crimes involving bodily harm]. *Kryminalistychni ta kryminalno-protseualni zasoby optymizatsii dosudovoho rozsliduvannia: materialy III dystantsiinoi konferentsii do 20-richchia Natsionalnoho universytetu “Odeska yurydychna akademiia” ta 170-richchia Odeskoi shkoly prava [Forensic and criminal-procedural means of optimization of pre-trial investigation: materials of the III remote conference for the 20th anniversary of the National University “Odesa Law Academy” and the 170th anniversary of the Odessa School of Law]* (Odesa, December 11, 2017) / ed. by V.V. Tishchenko, I.V. Hloviuk, Yu.O. Hres. Odesa: Yurydychna literatura, pp. 130–133 [in Ukrainian].

18. Kobylianskiy, O.L. (2017). Kholodna zbroia: aspekty dekriminalizatsii [Cold weapons: aspects of decriminalization]. Retrieved from: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/3605/1/Кобілянський%20Олег%20Леонідович.pdf> [in Ukrainian].

19. Shulha, A.O. (2022). Shchodo dekriminalizatsii kholodnoi zbroi v Ukraini [Regarding the decriminalization of cold weapons in Ukraine]. *Osoblyva chastyna Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: systema ta zmist: materialy mizhnarodnoi naukovoї konferentsii [Special part of the Criminal Code of Ukraine: system and content: materials of the international scientific conference]* (Kharkiv, October 20–23, 2021) / ed. by Yu.V. Baulin, Yu.A. Ponomarenko, I.A. Vyshnevsk. Kharkiv, pp. 131–134 [in Ukrainian].

20. Shulha, A.O. (2022). Pravovi, spetsialni ta moralni pidstavy dekriminalizatsii nozhiv yak riznovydu kholodnoi zbroi [Legal, special and moral grounds for the decriminalization of knives as a type of cold weapon]. *Diialnist derzhavnykh orhaniv v umovakh voiennoho stanu: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoho nauково-praktychnoho onlain-seminaru [Activities of state bodies under martial law: collection of materials of the International scientific and practical online seminar]* (Kryvyi Rih, April 29, 2022). Kryvyi Rih, pp. 387–390 [in Ukrainian].

21. Shulha, A.O. (2022). Dekryminalizatsiia nozhiv yak riznovydu kholodnoi zbroi: kryminalno-pravovyi aspekt [Decriminalization of knives as a type of cold weapon: criminal and legal aspect]. *Ukrainska politseistyka: teoriia, zakonodavstvo, praktyka – Ukrainian policing: theory, legislation, practice*, no. 1, pp. 131–137 [in Ukrainian].

22. Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Ministry of Justice of Ukraine (1999). Metodyka kryminalistychnoho doslidzhennia kholodnoi zbroi ta konstruktyvno skhozhykh z neiu vyrobiv: zatverdzhena rishenniam rozshyrenoho zasidannia sektsii NKMR Ministerstva yustytysii Ukrainy z problem trasolohii ta sudovoi balistyky iz zaluchenniam chleniv Koordynatsiinoi rady z pytan sudovoi ekspertyzy vid 15 sichnia 1999 r. [The methodology of the forensic investigation of cold weapons and structurally similar products: approved by the decision of the extended meeting of the section of the Ministry of Justice of Ukraine on Traceology and Forensic Ballistics with the involvement of members of the Coordinating Council on Forensic Expertise dated January 15, 1999]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002320-99#Text> [in Ukrainian].

23. Wikipedia (2022). Prezumpsiia znannia zakonodavstva [Presumption of knowledge of legislation]. *Wikipediia: vilna entsyklopediia – Wikipedia: the free encyclopedia*. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Презумпція_знання_законодавства [in Ukrainian].

Shulha Andriy,

PhD in Law, Associate Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6600-2904>

PROBLEMS OF THE QUALIFICATION OF ILLEGAL CARRYING OF A KNIFE, RECOGNIZED BY THE OPINION OF AN EXPERT WITH A COLD WEAPON: ASPECTS OF DECRIMINALIZATION

The article examines two problems with the use of cold weapons. The first problem concerns the issue of bringing to criminal responsibility persons who, according to part 2 of art. 263 of the Criminal Code of Ukraine were detained by law enforcement agencies for carrying knives without the permission required by law. The problem is characterized by the fact that in order to make a decision regarding the guilt of the accused under part 2 of art. 263 of the Criminal Code of Ukraine, only an expert opinion that a knife belongs to a cold weapon is not enough for the court. It is pointed out the ineffectiveness of the presumption of knowledge of the legislation in the case of bringing to criminal responsibility under part 2 of art. 263 of the Criminal Code of Ukraine, because there is no law in Ukraine that would clearly define the criteria for carrying knives that belong to cold weapons.

The second problem is that the criminal legislation of Ukraine does not take into account the public danger from the use of knives that do not fall under the category of edged weapons, because it is not necessary to use a knife that belongs to the type of edged weapon for the unlawful infliction of bodily harm, in this case bodily harm can be applied even with a kitchen or clerical knife.

In order to relieve the system of pre-trial investigation due to the rather complicated procedure of bringing a person to criminal responsibility under part 2 of art. 263 of the Criminal Code of Ukraine and in order to decriminalize knives, we propose to remove part 2 of art. 263 of the Criminal Code of Ukraine all types of knives as a type of cold weapon. Instead, we propose to increase the liability for any criminal offenses if the accused committed them with a knife, even one that does not fall under the characteristics of a cold weapon. For this purpose, we consider it expedient to include proposals in the draft Law of Ukraine “On the Right to Civil Weapons” regarding the recognition of any knife as a cold weapon in case of its intentional use by the accused to commit a criminal offense.

Key words: *criminal liability, Criminal Code of Ukraine, cold weapon, knife, decriminalization, carrying knives without the permission prescribed by law, accused, law.*

Надійшла до редколегії 30.08.2022